

## A korlátolt felelősség grammatikája

Szabolcsi Anna  
New York University

Ad hoc terminussal anti-koreferenciának fogom nevezni azt a jelenséget, hogy a kötőmódú mondat alanya egyes esetekben nem lehet az őt közvetlenül tartalmazó mátrixmondat alanyával (ld. (1)-et), más esetekben viszont azonos lehet (ld. (2)-t):

- (1) Nem akarom, hogy meghívjad /\* meghívjam Marit. (anti-koreferencia)  
(2) Nem akarom, hogy megbántsad / megbántsam Marit.

Farkas (1992) szerint anti-koreferencia akkor áll fenn, amikor a mátrix alany RESP viszonyban áll a kötőmódú mondat leírta helyzettel: szándékosan hozza létre, felelős a helyzetért. Ilyenkor, hacsak lehet, infinitívuszt kell használni. A RESP viszonyt Farkas (1988) vezette be más jelenségekkel kapcsolatban.

A RESP afféle testetlen szemantikai viszony, Farkas nem rendel hozzá strukturális megfelelőt. Előadásom mellett fog érvelni, hogy a RESP viszony **hiányának** megfelelő lehet valami a szintaxisban. Hasonlítsuk össze (1)-et és (2)-t az alábbiakkal:

- (3) Nem akarok meghívni valakit. nem jelentheti: `nem akarok meghívni senkit`  
(4) Nem akarok megbántani valakit. jelentheti: `nem akarok megbántani senkit`

Szabolcsi (2002, 2004) megfigyelte, hogy az infinitívuszi mellékmondatban szereplő pozitív polaritást követelő (PPI) *valaki/someone* csak akkor lehet benne a mátrix tagadás közvetlen hatókörében, ha a mellékmondat nem szándékos cselekvést ír le. Farkassal szólva most úgy mondhatjuk: ha a mátrix alany nincs RESP viszonyban a mellékmondati helyzettel.

A PPI elfogadhatósága és a RESP viszony között semmiféle közvetlen kapcsolat nincsen: a PPI-t az érdekli, hogy vagy elég távol legyen tőle a tagadás vagy közjük ékelődjön egy operátor. Ebből arra következtettek, hogy a “non-RESP” viszonynak olyan szerkezeti vagy lexikális megfelelője van, ami a PPI-os mondatban valamelyik szerepet betöltheti. Mivel az anti-koreferencia hagyományos kötélméleti magyarázata szintén a szerkezeti távolságra hivatkozik, a “non-RESP” ilyen felfogása esetleg magyarázhatja (2) jólformáltságát is. A fenti megfelelések a magyaron kívül az oroszban, a lengyelben és a románban is fennállnak.

Farkas (1988), On obligatory control. L&P.

Farkas (1992), On obviation. In *Lexical Matters*.

Szabolcsi (2002), Hungarian disjunctions and positive polarity. In *AtoH* 8.

Szabolcsi (2004), Positive polarity—negative polarity. *NLLT*.